

Referentie:

De Lauwere, Carolien; Smit, Bert; Verstegen, Jos en Buurma, Jan (2005). "Ondernemers op weg naar een duurzame agrosector." in H.J. Silvis en M.H.C. Komen (red.): *LEI-rapport PR 05-07 Kijk op ondernemen in de agrarische sector*, Social Sciences Group Wageningen UR, p. 88-91.

Ondernemers op weg naar een duurzame sector

Carolien de Lauwere, Bert Smit, Jos Verstegen en Jan Buurma

Henk

Met gemengde gevoelens kijkt hij uit over zijn akker. De aardappelen staan er weer mooi bij dit jaar. En de zonsopgang is nog altijd even mooi. Maar hoe lang zal dat nog duren? Als hij iets naar rechts kijkt ziet hij de silhouetten van twee hijskranen in het ochtendlicht uittorenen boven een aantal flats in aanbouw. 'Vroeger stond daar Piet's boerderij' dacht hij 'met heel veel varkens. Piet was altijd een voorloper in zijn sector; altijd op zoek naar uitbreidingsmogelijkheden...totdat het Varkensbesluit hem inhaalde. Zijn varkens moesten meer ruimte krijgen, maar het bestemmingsplan maakte uitbreiding onmogelijk. Toen hij ook nog te maken kreeg met de milieuwetgeving omdat de stad dichterbij kwam, is hij ermee gestopt. Zijn kinderen wilden het bedrijf niet overnemen. Piet is toen gewoon gestopt met ondernemen'.

Dat zou hem niet overkomen. Bij hem zat het ondernemen in het bloed. Als kind al bouwde hij vloten met z'n vriendjes en dan gingen ze met de kinderen uit het dorp uit varen. Tegen betaling natuurlijk...Het idee om op de boerderij kinderfeestjes te organiseren was daar vandaan gekomen. En zijn vrouw wilde ook nog een kinderdagverblijf beginnen en hijzelf zag wel wat in een zalencentrum in een inspirerende omgeving. De nieuwe ondernemersplannen lagen al klaar. Die oprukkende stad had toch wel voordelen! Als de gemeente nu maar meewerkte...

'Henk, we moeten gaan'. Zijn vrouw staat achter hem. Hij schrikt op uit zijn overpeinzingen. Ja, het wordt hoog tijd. Ze moeten naar alweer de vierde netwerkbijeenkomst over verbrede landbouw. Eerst had hij er erg aan moeten wennen. Al die vreemde mensen en die onderzoekers die nog nooit een aardappelrooimachine van dichtbij gezien hadden. Maar na de tweede bijeenkomst was hij gaan inzien dat een dergelijke manier van samenwerken voordelen met zich mee bracht. Ze wisselden ervaringen uit als boeren onder elkaar, en het was toch ook interessant geweest om eens flink te discussiëren met beleidsambtenaren en mensen van het landbouwbedrijfsleven. Zo leerden ze wat voor wie belangrijk was en hoe ze samen tot oplossingen konden komen...

Blijven innoveren

Om de transitie naar duurzame landbouw vorm te geven is het belangrijk dat boeren en tuinders blijven innoveren. Voor sommige ondernemers is dit moeilijker dan voor andere. De eisen van de maatschappij gingen de spankracht van Piet te boven en uiteindelijk is hij met zijn bedrijf gestopt. Henk ziet de oprukkende stad echter niet zozeer als bedreiging maar gaat de uitdaging aan om nieuwe markten aan te boren. Dit sluit aan bij de rol die veelal aan ondernemers wordt toegedicht. Ooit voldeed ook Piet aan deze beschrijving. Na de maatschappelijke ommekeer, toen burgers steeds kritischer werden en groeien en specialiseren niet langer het overheersende paradigma was, stopte Piet met innoveren en kwam zijn ondernemerschap ten einde. Henk toont zich ook in de nieuwe situatie een 'echte' ondernemer.

Alleen is de transitie niet te realiseren. De actoren in de omgeving van het bedrijf moeten meebewegen of in ieder geval meedenken. Het is een veelgehoorde klacht van ondernemers die een belangrijke verandering op hun bedrijf willen doorvoeren dat hun institutionele omgeving niet meewerkt. Wetgeving is te strikt, kennis is niet voorhanden of niet toegankelijk, de landbouwmedia zijn sceptisch of vrienden, familie en burens zien je innovatiedrang met lede ogen aan. Ondernemers zoals Henk laten zich hierdoor niet weerhouden. Ze hebben een zekere gedrevenheid om 'hun' innovaties door te voeren. Dit geldt niet voor alle ondernemers. Veel van hen kunnen best een duwtje in de rug gebruiken om in beweging te komen. Wil de ondernemer eigenlijk niet veranderen maar moet hij wel omdat de maatschappij dat eist, dan zijn kennisoverdracht, een financiële prikkel en/ of wet- en regelgeving de geëigende methodes. Wil hij zelf wel veranderen, maar mist hij daarvoor de mogelijkheden, dan is faciliteren door de overheid het sleutelwoord, bijvoorbeeld door experimenteerruimte of een innovatiesubsidie. Het aanbieden van cursussen of workshops, waarin boeren en tuinders zich bewust worden van hun competenties, de sterke en zwakke punten van hun (ouderlijk) bedrijf en de omgeving waarin ze moeten opereren, kan een hulpmiddel zijn.

Piet

Piet fietst over het Kerkepad richting Van Heumen Taxi's. Toen hij vier jaar geleden zijn varkensbedrijf moest verkopen, ging hij direct op zoek naar een andere baan. Het was het gesprek van de dag geweest in het dorp. Iedereen sprak over de 'warme sanering' en Piet de Rentenier, maar zelf had hij het toch als een behoorlijke koude douche ervaren. Jarenlang was het bedrijf in de familie geweest en toen hij eindelijk zelf de beslissingen mocht nemen, had hij vol gas gewerkt aan de uitbreiding van zijn bedrijf. Het was het nieuwste van het nieuwste en uit heel Nederland stonden ze bij hem op de stoep om te komen kijken. Maar ja, een jaar of tien geleden begon de ellende. Niks was goed volgens die milieu- en welzijnsmensen, terwijl ze waarschijnlijk nog nooit een varkensbedrijf van binnen gezien hadden. En ook steeds meer mensen in het dorp begonnen die idioten na te praten. De lol van het boeren was er bij hem toen al gauw van af...

Achteraf was het eigenlijk allemaal meegevallen. Piet had van de Gemeente een mooi bedrag gekregen en om zijn tijd goed door te komen werkt hij nu een paar dagen per week bij Van Heumen. Tijdens zijn taxi-ritjes hoort hij dan de verhalen over die mensen die het geweldig vinden om over de nieuw-aangelegde Kerkepaadjes te fietsen, die geld betalen om zelf appels te mogen plukken en zelf schapen te mogen scheren. Dat er zoveel van die mensen waren had hij eigenlijk nooit bedacht. Misschien had hij daar op z'n varkensbedrijf ook iets mee moeten doen. Ach, dagdromerij! En met een extra duw op zijn pedalen vervolgt Piet zijn weg...

Referenties

- Broekhuizen, R. van, H. Renting, 1994. Tussen pion en pionier – betekenis van initiatieven van boeren en tuinders – In: R. van Broekhuizen en H. Renting (Eds.), *Pioniers op het platteland – boeren en tuinders op zoek naar nieuwe overlevingsmogelijkheden*. CLO-pers, Den Haag, pp. 7-15.
- Buurma, J.S., A.J. de Buck, B.W. Klein Swormink, H. Drost, 2003. *Innovatieprocessen in de praktijk – Grondslagen voor een eigentijds innovatiedrieluik*. LEI rapport 6.03.12, Wageningen-UR, Den Haag.
- Lauwere, C.C. de, 2005. The role of agricultural entrepreneurship in Dutch agriculture of today. *Agricultural Economics* 33, 229-238.
- Lauwere, C.C. de, H. Drost, A.J. de Buck, A.B. Smit, L.W. Balk-Theuws, J.S. Buurma, H. Prins, 2004. To change or not to change? Farmers' motives to convert to integrated or organic farming (or not). In: W. Bokelmann (Ed.), *Proc. of the fifteenth Int. Symp. on horticultural Economics and Management*. *Acta Horticulturae* 655, 235-244.
- Praag, C.M. van, 1999. Some classic views on entrepreneurship. *De Economist* 147 (3), 311-335.
- Smit, A.B., 2004. Changing external conditions require high levels of entrepreneurship in agriculture. In: W. Bokelmann (Ed.), *Proc. of the fifteenth Int. Symp. on horticultural Economics and Management*. *Acta Horticulturae* 655, 167-174.
- Theuws, L.W., J.S. Buurma, A.B. Smit, C.J.M. Vernooy, S.C. van Woerden, E.H. Poot, A.J.J. van Roestel, 2002. *Ondernemerstypen en kennisverspreiding rond geïntegreerde teelt*. LEI rapport 7.02.06, Wageningen-UR, Den Haag.